

El baptisme, la granota i el retorn de Fina Miralles

JOAN CASELLAS | Fotografia Joan Casellas-Arxiu Aire

La fotografia que il·lustra la coberta d'aquesta revista és el resultat d'una sèrie de foto-accions de Fina Miralles, l'objectiu de les quals va ser produir una imatge per al cartell anunciador de la 8a edició de la Trobada internacional de poesia d'acció i *performance* de la Muga Caula (www.lamugacaula.cat), trobada artística en la qual Miralles participarà aquest proper mes de setembre.

La idea inicial va ser ben senzilla, si bé el desenvolupament pràctic resultaria complex per raons alienes a la idea i relatives a la terra, al calendari i al clima, i també als límits del cos. Però, ves per on, en el fons d'això hi ha les idees del *retorn*, la *granota* i el *baptisme*.

A Cadaqués, un dia assolellat d'estiu, quan Fina Miralles em va dir que sí i no sols que sí sinó que volia fer l'acció al bell mig de la font de la Caula, vaig pensar que no era plenament conscient de la dificultat de l'empresa, tot i que l'havia informada detalladament sobre la irregularitat orogràfica del lloc, sobre les bèsties, bestioles i animalons de la contrada, i sobre el costerut camí. Certament, l'elecció de Miralles era òptima tant per al seu treball artístic com per a la història i l'ànima de la trobada, així que li vaig pendre la paraula amb alegria.

El treball artístic de Fina Miralles és i ha sigut sempre el paisatge. L'origen de la Muga Caula, nom construït amb la unió de dos topònims de l'Alt Empordà, el riu Muga i el salt d'aigua la Caula, és una aproximació poètica d'aquest paisatge a un fet històric: les excursions de Marcel Duchamp al salt de la Caula.

Ens plantejem un paisatge amb figura; un paisatge a la manera dels savis taoistes i del no menys savi Leonardo; un paisatge amb aigua que brolla i corre entre les roques antigues i les plantes mítiques; un paisatge vibrant de vida amfíbia, volàtil, rèptil i feréstega... Fem una primera incursió al lloc. Després d'esquivar un llarg tram de torrentera estreta i plena de rocs que semblen llançats allí per alguna catapulta romana, arribem al naixement de la Caula, un indret recollit i ombrívol, enclotat allà on, si s'avança sigil·losament, es pot sentir el cant de diverses classes d'ocells, el brogit de borinots i libèl·lules, el xarrupar del porc senglar assedegat i l'onada ràpida de la serp d'aigua. La font, subterrània, és un doll d'aigua cobert per una estora de llot molsut per on caminen miraculosament les granotes. En percebre la nostra presència, les granotes fan un petit concert de saltirons i capbussades. El porc

La grenouille-fontaine,
à propos de Marcel
Duchamp.
Acció de Fina Miralles.

senglar fuig amb un brogit sord i les libèl·lules escampen.

Descric tot això minuciosament com si fos una pintura del Bosco, perquè encara que la foto no mostrarà tot aquest tràfec, hi és virtualment en l'atmosfera i des d'aquell moment també en el nostre ànim, accionista i documentalista a la recerca d'una imatge viva!

Apartem amb una branca el llot molsut i descobrim el fons pedregós a través d'una aigua tèbia i cristal·lina. D'un forat fosc que s'endinsa en la roca aquàtica en surten algunes boletes d'aire. Posant-hi la mà es pot percebre un lleu corrent d'aigua. Ha sigut tan dificultós per a la Fina arribar allí amb les croses que ara, tan impacient com és, ja vol ficar-se a l'aigua i fer el fet. Però per concentrar-ho tot en unes poques imatges s'ha de buscar la llum òptima i l'enquadrament precís, que ja intueixo en un lloc de molt difícil accés. En definitiva, hem de fer un inventari de les dificultats tècniques i dels recursos materials i humans que necessitem. Així, una foto tan senzilla comença a transformar-se en una mena de mini súper producció. La llista de treballs és llarga però tant és si, de viva veu, a la vora del mar radiat i llampant, la Fina ho va veure clar. Ara, en l'atmosfera tèbia d'aquest clot mític, ja no ho veu sinó que ho viu, el lloc esdevé l'únic lloc possible de les seves cavil·lacions poètiques i simbòliques.

Estem emocionats. Convenço la documentalista Ona Vega perquè ho vingui a gravar en vídeo. Enrolem un equip de voluntaris per a la intendència i fixem una data al calendari, una data que conflueixi en línia de tots els que hi serem, com les llunes de Júpiter. La tardor avança i ens porta les pluges, que com sempre cauen generosament els dies escollits... Ens acostem a l'hivern "però l'aigua és caula, càlida...", recordo a la Fina i a l'equip, que s'impacienta. Un dia del nostre calendari jupiterí deixarà de ploure i farem la foto, predic amb simplicitat de pagès.

Aquest dia va arribar amb les millors condicions. De tant ploure tot el llot s'havia esvaït. Caula avall i l'aigua brollava amb força, més tèbia que mai, fent singlots i petites onades a la superfície del doll. Ara la Fina sabia amb certesa on trepitjar i com bandejar les altrament innòcues i porugues serps d'aigua.

Tota la idea de la Fina es concentrava en el fet de l'emersió, del baptisme com a retorn a l'origen còsmic. Vaig escollir un punt de vista on l'aigua no tingués ni principi ni fi i el paisatge s'intuïa a través dels reflexos i d'una única planta, un jonc antic arrelat a la roca, en una esclatxa enriquida de pols terrosa i humitat de rosada.

La Fina va iniciar el seu autobaptisme. Coberta fins a la cintura, es llançava aigua a la cara i a les espatlles, en alguns moments semblava talment

una madona renaixentista absent i entregada al fet. La llum d'hivern minvava ràpidament. Tot plegat tenia un cert aire místic i irreal, o d'una altra realitat entre el Bosco i Leonardo. Ja autobatejada, la Fina va començar a fer la granota, movent-se com a tal i propulsant amb la boca grans rajos d'aigua, com les granotes ceràmiques que adornen moltes fonts del segle XIX. Això podria ser un reconeixement vers les granotes que vam conèixer en la nostra primera visita; senyores del doll quan es cobreix de llot. Però, com va explicar després, ella mateixa se sentia granota de ben petita, així que no se'n havia pogut estar. La seva és una *granota-fontaine* feréstega, lluny de l'asèptica *fontaine* d'estudi de Bruce Nauman, encara que totes dues tenen com a rerefons la de Marcel Duchamp i Elsa von Freitag-Loringhoven, que tant d'escàndol va generar a Nova York l'any 1917 tot fent pública la invenció del *ready-made* com a mètode artístic, consistent a transformar en obra d'art qualsevol objecte industrial senzillament escollint-lo i descontextualitzant-lo.

La *grenouille-fontaine* de Fina Miralles és altrament humorística, ben diferent de la *fontaine* cubista que Tàpies va dedicar a Picasso al Born de Barcelona. Jo sempre he pensat que aquesta obra, tan encotillada en la tècnica i en la restauració permanent, hauria millorat molt amb algunes granotes *fontaine*.

Entre les seqüències del baptisme i de la *grenouille-fontaine*, es van fer fotos fixes que poguessin explicar amb una sola imatge aquest retorn al fons de l'aigua primigènia, el trànsit entre dos espais iguals i alhora diversos i contraris, el món d'una matèria que flueix i arrossega, rodeja i envolta els cossos, acollint-los i traient-los pes. Quan ens banyàvem a Cadaqués, enlluernats i emblanquinats pel sol, evaporats per la calor, adobats per la sal, la Fina em deia: "M'agrada el mar perquè aquí no peso, el meu cos és lliure". A la font de la Caula no deia res, començava a fosquejar, a refrescar. Ni els ocells deien res; gairebé surava del tot, gairebé estava del tot dins l'aigua; el jonc antic de la roca mil·lenària li tocava la cara amb unes arrels fines, capil·lars, que cercaven l'aigua; els seus peus lleugers caminaven damunt dels còdols lluentos que portava el torrent i els seus braços suraven damunt d'una fina capa d'aigua plena d'espills vegetals. Ho miraven sis ulls de porcs senglars, quatre de serps d'aigua, trenta de granotes, cent vint d'ocells cantaires i dos d'àliga, tres-cents de borinots i libèl·lules, vuit-cents de mosquits i nou mil sis-cents de formigues de diferents espècies. Ho vèiem tots i també, em va semblar, dos ulls d'un anacoreta esquerp que llençava pedretes sense punteria des de dalt d'un marge curull de romaní.